

Insolvenční judikatura

Pohledávka z vrácení dotace má být uspokojována přednostně

V rozsudku 29 Cdo 3/2016 ze dne 27.03.2018 Nejvyšší soud stanovil, že v případě porušení podmínek pro poskytnutí dotace je následná pohledávka státu na vrácení dotace pohledávkou za majetkovou podstatou.

Dlužník obdržel v době před úpadkem a zahájením insolvenčního řízení od Ministerstva průmyslu a obchodu dotaci na projekt rozšíření své podnikatelské činnosti, s tím, že podle podmínek poskytnutí dotace nesměl dlužník (jako její příjemce) v době 3 let od skutečného ukončení projektu ukončit podnikatelskou činnost, při které je využíván dlouhodobý majetek, jehož pořizovací cena byla zahrnuta do způsobilých výdajů projektu. V důsledku následného úpadku dlužníka došlo k přerušení podnikatelské činnosti dlužníka. Tím došlo ve smyslu § 44 rozpočtových pravidel k porušení rozpočtové kázně, jejímž zákonným důsledkem je povinnost vrátit finanční prostředky poskytnuté v rámci dotace, tzv. odvod za porušení rozpočtové kázně. Finanční úřad následně tuto pohledávku uplatnil v insolvenčním řízení dlužníka, přičemž vznikl spor mezi insolvenčním správcem a Finančním úřadem o charakter pohledávky odvodu za porušení rozpočtové kázně.

Nejvyšší soud řešil z pohledu insolvenčního zákona zcela zásadní otázku, a sice zda jde o pohledávku daňovou ve smyslu § 168 odst. 1 písm. e) insolvenčního zákona, která má být uspokojena přednostně jako pohledávka za majetkovou podstatou, či zda jde svým charakterem o pohledávku sankční ve smyslu ustanovení § 170 InsZ, která je naopak zcela vyloučena z jakéhokoli uspokojení v rámci insolvenčního řízení. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že povinnost odvodu za porušení rozpočtové kázně nemá sankční charakter, byť je následkem porušení rozpočtové kázně dlužníkem, v daném případě tím, že dlužník nevykonával podnikatelskou činnost, pro kterou mu byly poskytnuty dotace. Naopak, hlavním cílem odvodu je navrátit zpět do státního rozpočtu prostředky, které nebyly využity za účelem a v souladu s podmínkami, které stát (či Evropská unie) pro čerpání těchto prostředků stanovil.

Odvod za porušení rozpočtové kázně, jehož prostřednictvím má být poskytovateli dotace vrácena proto, že příjemce dotace nedodržel podmínky, při jejichž splnění by se poskytnutá dotace stala nenávratnou, je ve smyslu § 168 odst. 2 písm. e) insolvenčního zákona peněžitým plněním obdobným dani a proto bude uspokojován přednostně jako pohledávka za majetkovou podstatou.

Uvedený závěr může mít zásadní význam u dlužníků čerpajících veřejné dotace, neboť přednostní charakter pohledávky na vrácení takové dotace z titulu porušení rozpočtové kázně, může a zpravidla vždy zásadně ovlivní možnost uspokojení běžných věřitelů.

Odměna insolvenčního správce při přeměně reorganizace v konkurs

V aktuálním vydání č. 5/2018 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek (tzv. zelená sbírka) bylo publikováno pod č. 80/2018 rozhodnutí Nejvyššího soudu 29 NSCR 9/2016 ze dne 28. 2. 2017, v němž Nejvyšší soud zamítl dovolání insolvenční správkyne a rozhodl tak ve prospěch zajištěného věřitele zastoupeného partnerem naší advokátní kanceláře JUDr. Dušanem Dvořákem, a to v otázce nároku na odměnu správce z inkasa pohledávek v období reorganizace dlužníka, pokud následně dojde k přeměně reorganizace v konkurs.

V posuzovaném insolvenčním řízení byla jako způsob řešení úpadku dlužníka zvolena reorganizace, v jejímž průběhu docházelo k inkasu pohledávek dlužníka do majetkové podstaty. Předmětné dlužníkovy pohledávky byly předmětem zástavního práva zajištěného věřitele, a proto výtěžek z inkasa takových pohledávek náležel přednostně právě zajištěnému věřiteli. V dalším průběhu trvání insolvenčního řízení došlo z důvodu neplnění reorganizačního plánu k rozhodnutí o přeměně reorganizace v konkurs.

V případě, kdy je úpadek dlužníka řešen reorganizací, určuje odměnu insolvenčního správce § 2 vyhlášky, a to za každý započatý měsíc po rozhodnutí o povolení reorganizace, ve vazbě na průměrný měsíční obrat za poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu. Vyhláška přitom pamatuje i na skutečnost přeměny reorganizace v konkurs, kdy stanoví, že v takovém případě má být použita k výpočtu odměny metoda určená pro konkurs, avšak výše takto spočítané odměny nesmí být nižší než výše odměny, která by náležela insolvenčnímu správci v rámci reorganizace.

Nejvyšší soud potvrdil závěr odvolacího soudu, podle kterého insolvenční správkyne nemá nárok na odměnu z výtěžku inkasa pohledávek určeného k výplatě zajištěnému věřiteli. V uvedeném případě došlo k inkasu pohledávek do majetkové podstaty v době trvající reorganizace, kdy insolvenční správce není osobou s dispozičními oprávněními k majetkové podstatě, ale touto osobou je dlužník. Inkaso pohledávek nebylo zpeněžováním majetkové podstaty ve smyslu § 283 insolvenčního zákona. O zpeněžování se nemohlo jednat. Skutečnost, že zajištěný věřitel dával v období reorganizace insolvenční správkyne pokyny ke správě a zpeněžení zajištěného majetku a že se insolvenční správkyne podílela na inkasu pohledávek dlužníka (např. zřízením bankovního účtu, kam byly pohledávky placeny), je z hlediska vzniku nároku insolvenční správkyne na odměnu nevýznamná, neboť za období trvání reorganizace náleží insolvenčnímu správci paušálně stanovená odměna za jeho činnost.

Náklady se správou bytové jednotky

V rozhodnutí Nejvyššího soudu 29 NSCR 94/2014 ze dne 28. dubna 2017 byla řešena problematika postavení pohledávek z titulu povinnosti úhrad spojených s vlastnictvím bytových jednotek v domě, zejména pohledávek záloh na správu domu a pozemku (fond oprav), kdy Nejvyšší soud uzavřel, že jde o pohledávky za majetkovou podstatou.

V majetkové podstatě dlužníka, který se před úpadkem zabýval výstavbou a prodejem bytových jednotek, byly sepsány dosud nezpeněžené, nové a neužívané bytové jednotky. V rámci bytového komplexu, v němž byly bytové jednotky umístěny, již plně fungovalo společenství vlastníků jednotek a ostatní jednotky v domě byly užívány. Podstatou sporu byla povaha pohledávek uplatněných ze strany společenství vlastníků jednotek vůči dlužníku, tj. povaha pohledávek na úhrady jednotlivých nákladů spojených s vlastnictvím bytové jednotky a zde lze tyto náklady podřadit pod ustanovení § 168 odst. 2 písm. b) insolvenčního zákona a hradit je přednostně jako náklady spojené s udržováním a správou majetkové podstaty.

Nejvyšší soud odmítl argumentaci dovolatele založené na skutečnosti, že většina z požadovaných plateb není přímo náklad související se správou majetkové podstaty, ale náklad související s užíváním bytového komplexu a bytové jednotky, které však v dotčeném období užívány nebyly (např. výtahy, osvětlení společných prostor, odvoz odpadu, provoz recepce) a též argument ohledně fondu oprav coby zálohové platbě na budoucí náklady, u nichž není zřejmé zda, kdy a v jaké výši v budoucnu vzniknou. Dle Nejvyššího soudu je povinnost hradit platby související s vlastnictvím bytové jednotky součástí řádné správy bytové jednotky, a to včetně povinnosti podílet se na správě domu, Povinnost úhrady těchto nákladů i v případě, že bytovou jednotku nikdo neužívá, stíhá vlastníka přímo ze zákona.

Byť se stanovisko týká právní úpravy účinné do 31.12.2014, tj. úpravy obsažené v zákoně o vlastnictví bytů, v otázce povahy úhrad nákladů na správu domu a pozemku (nově upravenou ustanovením §1180 občanského zákoníku) nedošlo k žádným zásadním změnám ve smyslu vnímání povinností každého vlastníka nemovitosti takový příspěvek (zálohu) hradit a uvedené závěry tak budou podle našeho názoru přímo použitelné i podle nové úpravy.

Zajišťovací převod práva v insolvenčním řízení

Nejvyšší soud se ve svém rozhodnutí 29 Cdo 2611/2016 ze dne 22. února 2018 zabýval postavením pohledávky věřitele, jemuž svědčí zajištění zajišťovacím převodem vlastnického práva a také možnostmi postupu insolvenčního správce v případě porušení povinnosti takového věřitele vydat předmět zajištění do majetkové podstaty.

Nejvyšší soud v komentovaném rozhodnutí nejprve shrnul dosavadní judikaturu, která je ustálena na závěrech, podle nichž zajišťovacím převodem vlastnického práva dochází – byť podmíněně – ke změně v osobě nositele vlastnického práva (v osobě vlastníka). Dlužník tak účinností smlouvy o zajišťovacím převodu vlastnického práva přestává být vlastníkem majetku poskytnutého k zajištění a toto právo nabývá věřitel, který je oprávněn s tímto majetkem také disponovat. Právo věřitele s takovou zástavou disponovat (zpeněžit) ovšem trvá do okamžiku zahájení insolvenčního řízení dlužníka. Od tohoto okamžiku zajištěný věřitel již není oprávněn realizovat (zpeněžit) zástavu, ale může se domáhat práva ze zajištění prostřednictvím přihlášky pohledávky. Insolvenční správce sepíše předmět zajišťovacího převodu do majetkové podstaty, přičemž věřitel není oprávněn se domáhat vyloučení tohoto majetku prostřednictvím vylučovací žaloby.

V případě, kdy věřitel nevydá insolvenčnímu správci předmět zajištění a sám jej zpeněží, je na posouzení insolvenčního správce, zda předmět zajištění sepíše do majetkové podstaty dlužníka (např. proto, že dospěje k závěru, že se nabyvatelé nestali jeho vlastníky) nebo zda se bude domáhat zaplacení částky získané žalovaným jeho prodejem (nelze-li zpochybnit vlastnické právo osob, jimž byl předmět zajištění neoprávněně prodán). Současně není vyloučeno, aby insolvenční správce (v případě nejistoty co do práv, jež může uplatnit) učinil obojí; v takovém případě ovšem bude možno o žalobě na peněžitě plnění (věcně) rozhodnout teprve poté, kdy bude "příslušnost" předmětu zajištění k majetkové podstatě vyřešena (např. nastane-li fikce, že byl pojat do soupisu oprávněně nebo bylo-li rozhodnuto o jeho vyloučení z majetkové podstaty).

Náležitosti popěrného úkonu týkajícího se vykonatelné pohledávky

Rozhodnutí 29 ICdo 39/2016 ze dne 27. února 2018 řeší otázku určitosti popěrného úkonu insolvenčního správce v případě popření vykonatelné pohledávky.

V rámci projednávaného případu došlo k tomu, že insolvenční správce při přezkumném jednání uvedl, že popírá vykonatelnou pohledávku co do pravosti, avšak ohledně důvodů popření odkázal na seznam přihlášených pohledávek a konkrétní přezkumný list, který ale žádné důvody pro popření pohledávky neobsahoval, neboť byl chybně vyhotoven. Nejvyšší soud v této situaci shrnul, že popření přihlášené pohledávky je procesním úkonem, pro nějž přiměřeně platí ustanovení občanského soudního řádu¹. Pro posouzení, zda a v jakém rozsahu byla popřena pravost, výše nebo pořadí pohledávky, je určující obsah popěrného úkonu insolvenčního správce při přezkumném jednání.

V mezích „určitého“ popěrného úkonu je insolvenční správce vázán důvody svého popření jen při popření vykonatelné pohledávky, tedy podává-li následně sám žalobu (srov. § 199 odst. 3 insolvenčního zákona). Lze proto uzavřít, že popírá-li vykonatelnou pohledávku, je insolvenční správce povinen v popěrném úkonu konkrétně uvést (vedle podstatných náležitostí popěrného úkonu) i skutečnosti, pro které pohledávku popřel (důvody popření). V praxi je běžné, že insolvenční správce odkáže ohledně důvodů popření na seznam přihlášených pohledávek, který odůvodnění popření obsahuje. Takový postup je podle Nejvyššího soudu v pořádku. Pokud ale seznam přihlášených pohledávek odůvodnění neobsahuje, pak to znamená, že insolvenční správce sice na přezkumném jednání popřel vykonatelnou pohledávku, avšak toto popření žádným způsobem neodůvodnil, a tudíž se připravil o možnost uspět s uplatněním svého popření u soudu. V takové případě „nové“ důvody popření uvedené až v žalobě nejsou projednatelné. Uvedený závěr nelze zhojit ani pozdějším dodáním upraveného seznamu přihlášených pohledávek, neboť tento seznam musí být po skončení přezkumného jednání připojen k protokolu o přezkumném jednání. Insolvenční správce odpovídá za to, že přezkumný list řádně vyplní bezprostředně po konání přezkumného jednání, aby nevznikaly pochybnosti o důvodech popření pohledávky. Zbývá dodat, že u popírání nevykonatelných pohledávek lze naopak důvody popření doplňovat nebo měnit po dobu, po kterou tomu v incidenčním sporu nebrání účinky koncentrace řízení.

Výkon práv věřitele spojených s přihlášenou nezjištěnou pohledávkou

Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 22. února 2018, sp.zn. 29 ICdo 30/2016 shrnul, co vše lze považovat za výkon práv spojených s nezjištěnou pohledávkou ve smyslu § 180 IZ, přičemž dospěl k závěru, že takovým výkonem práv je zásadně jakékoli jednání, jež ovlivňuje insolvenční řízení právě proto, že jde o jednání „z titulu“ přihlášeného věřitele, tedy účastníka insolvenčního řízení.

Posuzovaná otázka má zásadní význam z pohledu sankční povinnosti ukládané věřitelům dle ustanovení § 178 a 179 insolvenčního zákona. Věřitelé, jejichž pohledávka nebyla v průběhu insolvenčního řízení zjištěna ani v rozsahu 50 % přihlášené výše, stíhá sankce v podobě nepřihlížení ke zbylé zjištěné výši pohledávky. Současně je zde hrozba další sankce, kdy na návrh insolvenčního správce může soud uložit věřiteli, aby do majetkové podstaty uhradil částku až do výše částky, o níž přihlášená pohledávka převýšila částku zjištěnou v insolvenčním řízení. Této druhé sankci se věřitel může vyhnout tím, že v intencích § 180 insolvenčního zákona nebude (do konečného zjištění výše pohledávky) v insolvenčním řízení vykonávat práva spojená s

¹ § 41 odst. 2 o. s. ř. a co do obsahových náležitostí úkonu § 42 odst. 4 o. s. ř.

(dosud) nezjištěnou pohledávkou. Předmětem posouzení Nejvyššího soudu byla právě otázka výkladu pojmu „výkon práv spojených s nezjištěnou pohledávkou“.

Nejvyšší soud dovodil, že tímto výkonem nemůže být podání věřitelského insolvenčního návrhu ani podání přihlášky pohledávky včetně dispozice s ní a dále ani podání žaloby o určení pravosti, pořadí či výše přihlášené popřené pohledávky, jež je jedinou možností obrany věřitele proti účinkům popření jeho pohledávky.

Naopak výkonem práv věřitele zásadně bude jakékoli jednání, jež ovlivňuje insolvenční řízení právě proto, že jde o jednání „z titulu“ přihlášeného věřitele jako účastníka insolvenčního řízení, tedy např. popírání pohledávek jiných věřitelů věřitelem s nadhodnocenou pohledávkou, výkon práv ve věřitelských orgánech a výkon práv, jež mohou vést k posílení jeho vlivu ve věřitelských orgánech, (aktivní) hlasování věřitele na schůzi věřitelů nebo (pasivní) účast věřitele na této schůzi, která se promítla do hlasování věřitelů, anebo činnost věřitele ve věřitelském výboru či jako zástupce věřitelů. Nerozhodná je přitom skutečnost, že věřitel taková práva vykonával v dobré víře (ačkoli mohou být posuzovány v rámci určení výše částky, případně pro odůvodnění neuložení povinnosti částku hradit).

V projednávaném případě bylo konstatováno, že výkonem práv spojených s nezjištěnou pohledávkou bylo chování věřitele, který aktivně svým písemným podáním rozporoval znalecký posudek na ocenění nemovitosti nacházející se v majetkové podstatě v čehož důsledku nedošlo k prodeji tohoto majetku za původně znalcem stanovenou cenu, ale následně za nižší nabídnutou cenu. Nejvyšší soud uzavřel, že nelze pochybovat o tom, že se insolvenční soud písemným podáním věřitele v rámci dohledu nad průběhem insolvenčního řízení zabýval (musel zabývat) právě proto, že šlo o podání insolvenčního věřitele (účastníka insolvenčního řízení), nikoli třetí osoby na řízení nezúčastněné (na které insolvenční soud zásadně není povinen reagovat).

Novinky v DRV

Mgr. Jiří Neubauer

Jiří Neubauer absolvoval Právnickou fakultu Masarykovy univerzity v Brně v roce 2017, kde úspěšně složil státní závěrečnou zkoušku a obhájil diplomovou práci na téma „Okamžité zrušení pracovního poměru z důvodu kritiky zaměstnavatele“. V průběhu studia získával praktické zkušenosti na Městském státním zastupitelství v Brně a dále pak jako praktikant na exekutorském úřadě a v advokátní kanceláři. V DRV Legal působí od září 2017 jako advokátní koncipient. Jiří hovoří také anglicky.

Visegrad Plus Legal

Počátkem roku 2018 jsme spolu s našimi zahraničními kolegy ze Slovenska, Maďarska, Polska a Bulharska založili mezinárodní alianci **Visegrad Plus Legal** sdružující advokátní kanceláře v regionu střední a východní Evropy. Kooperující kanceláře mají kanceláře v Praze, Brně, Bratislavě, Budapešti, Sofii a v Katovicích. Od srpna 2018 se Visegrad Plus Legal rozrostla o advokátní kancelář z **Bukurešti** – Trofin & Asociatii SCA. Nově naše mezinárodní aliance advokátních kanceláří střední a východní Evropy již pokrývá **Česko, Slovensko, Maďarsko, Polsko, Bulharsko a Rumunsko**. Prostřednictvím našich kooperujících kanceláří jsme připraveni zajistit Vám v těchto regionech velmi kvalitní a profesionální právní služby.

PODPORUJEME NADAČNÍ FOND ADVOKÁTI DĚTEM

www.advokatidetem.cz

Informace obsažené v tomto bulletinu jsou pouze obecného charakteru s cílem poskytnout orientační přehled o aktualitách ze soudních rozhodnutí. Tento bulletin by proto neměl být bez dalšího používán jako podklad pro přijímání podnikatelských ani jiných rozhodnutí a konkrétní informace vztahující se k tématům uvedeným v tomto bulletinu by měly být konzultovány dříve, než na jejich základě bude učiněno příslušné rozhodnutí.

© 2018 DRV Legal, s.r.o.